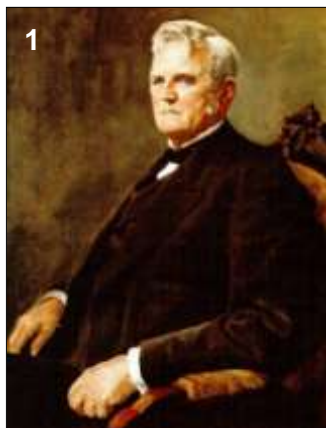

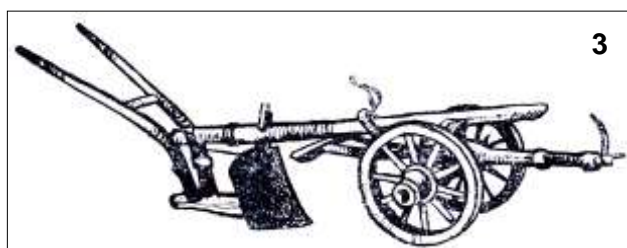
O jelenovi a trochu i o veverkách

Vlna hlubšího zájmu o nádherné traktory a vůbec techniku značky John Deere s logem skákajícího jelena (deer=angl. jelen), kterou můžeme běžně vidět na našich polích, se ve

mně vzedmula díky našemu juniorovi, jenž v necelých třech letech nezřízeně miluje traktory, bagry, kombajny, zkrátka veškeré zemědělské a stavební stroje. Ne zcela běžný pohled na dvouleté robátko, řítící se s bujarým pokřikem „d’ondí!“ (rozuměj „džon dýr“...) kol lánu k obrovskému zelenožlutému traktoru na vzdáleném obzoru, pohnul osrdím nejen mým, ale i nejednoho drsného rolníka. Vzpomeňme krátce muže, bez jehož přispění by nám dnes musel stačit třeba Claas nebo McCormick...

Na počátku slávy firmy Deere and Company (dnes zaměstnává kolem 40 tis. lidí) byl vynález, který nám připomene, že i u nás doma máme něco podobného – pluh ruchadlového typu, který usnadňuje a zkvalitňuje orbu. V roce 1837 takový pluh sestrojil v americkém státě Illinois zručný kovář John Deere (obr. 1 a 2). Ale vzhledem k tomu, že „v Rybitví, Rybitví, Rybitví, ani tam to není špatný“, pamatujete-li tuto bohubilou píseň, v Čechách a okolí se již deset let vyskytovalo něco podobného díky nevlastním bratrancům Františkovi a Václavu Veverkovým z Rybitví u Pardubic. František slavné ruchadlo (obr. 3) zkonstruoval, Václav vykoval. Radlice nového tvaru, která půdu převracela na jednu stranu a rozrušovala, uspořila tažnou sílu a umožnila orbu obtížně oratelných zatvrdlých půd i zaorávání jetelišť. To vše přispělo k zvyšování výnosů. Jenže Rybitví není Amerika; zatímco kovář Deere založil na podobném vynálezu svou slávu, autoři českého ruchadla zůstali až do smrti chudí.

John Deere se narodil 7. 2. 1804 v Rutlandu (Vermont). V dětství ztratil otce Williama (zmizel na moři při cestě do Anglie, kam jel vyřídit pozůstalost) a zůstal s matkou Sarah a 5 sourozenci. Vzhledem k chudobě se mu dostalo jen nejzákladnějšího vzdělání. V 17 letech opustil domov, aby se v Middlebury vyučil kovářem u váženého Benjaminu Lawrence. Ten mu byl nejen mistrem, ale v podstatě suploval i chybějící otcovskou ruku. John práci miloval, po vyučení vyráběl od podkov a nádobí přes zemědělské nářadí po kování pro dostavníky a mlýny. V r. 1827 se přes rozdílný původ oženil s o rok mladší dívkou Demarius, absolventkou internátní školy. V roce 1836 zanechal ve Vermontu, kam se během uplynulého desetiletí rodina přestěhovala (stěhovala se několikrát, první Johnův podnik dokonce vyhořel), těhotnou ženu a čtyři děti a odjel do dalekého Grand Detour v Illinois za novými příležitostmi (udeřila krize). Zde o rok později vyvinul svůj slavný pluh, který farmářům usnadnil orbu tamější těžké lepivé hlíny, která se ze starých radlic, vhodných pro písčitou půdu, musela co chvíli pracně seškrabávat. Inspirací prý byl zlomený pilový list, jehož hladký povrch ve spojení s vhodným tvarem nabízel řešení. Úspěšná zkouška u místního farmáře dala Johnu Deerovi nový směr. V dalším roce se k Johnovi připojila rodina; mezitím přišel na svět syn Charles, pozdější otcův následník ve funkci prezidenta Deere and Comp. (celkem měli Deerovi děti 9).

Deerovy pluhové překonávaly očekávání. Svědomitá a fortelná práce našla brzy své

vyjádření v Deerově hesle „Nikdy nedám své jméno výrobku, který nemá to nejlepší ze mně“. V roce 1848 se John Deere přestěhoval do Molina ve státě Illinois (dodnes tam sídlí ústředí firmy) a spojil se s Robertem Tatem a později ještě s Johnem Gouldem, které přesvědčila jeho invence, pracovitost a schopnost řešit problémy. Důvodem spojení byla potřeba kapitálu – jediná ocel, která byla schopna uspokojit Deerovy nároky, se vyráběla v anglickém Sheffieldu, důvodem stěhování byla možnost levnější dopravy po Mississippi. Deere se staral o prodej a dopravu, Tate dohlížel na výrobu a Gould zodpovídal za účetnictví. Rodina zpočátku bydlela v malém Tateově domě, Charles Deere později vzpomínal, jak přespával v kufříku na chodbě...

Právě Charles (1837 – 1907) se stal otcovou největší oporou. Vybaven dobrým vzděláním se k otci připojil brzy po tom, kdy Tate a Gould odprodali Johnovi své podíly. Firma rozšiřovala sortiment, vyráběla několik typů pluhů pro různé druhy orby, secí stroj, objevil se i pluh Clipper s kotoučovým krojidlem (břit odřezávající rovnou stěnu brázdy).

V roce 1858 prodal John Deere svůj podíl zeti Christopheru Webberovi, a ten se stal spolumasitelem firmy s Charlesem Deerem. John se věnoval filantropii a sociální problematice. Stal se členem Republikánské strany a vystupoval jako přesvědčený abolicionista (odpůrce otroctví). Koupil farmu a choval krávy a prasata, v roce 1865 ovdověl a po roce se oženil se svou švagrovou. V roce 1872 se stal starostou Molina. John Deere zemřel 82letý 17. 5. 1886.

Firma Deere and Company (vznikla v roce 1868 jako akciová společnost) má své ústředí v Molinu, Illinois. Vyrábí stroje zemědělské, stavební, lesnické, zahradní traktory, golfová vozítka a pohonné jednotky. Působí v 11 zemích světa, dodává do 160.

Traktory se zabývá od roku 1918, kdy se správní rada rozhodla koupit společnost Waterloo Gasoline Engine Company. První traktor, který nesl jméno John Deere, byl vyroben v roce 1923 (zůstal s úpravami ve výrobě do roku 1954!). Dnes firma vyrábí pravděpodobně nejlepší traktory na světě.

Na obrázku 4 je traktor John Deere 8230. Pohání jej 9litrový přeplňovaný šestiválec o výkonu 177 kW při jmenovitých otáčkách 2100 ot. za min. Vrtání/zdvih 118,4/136 mm, vysokotlaké vstřikování typu Common Rail (společný tlakový zásobník nafty pro všechny válce, který drží tlak na konstantní úrovni). Převodovka Automatic PowerShift má 16 stupňů vpřed a 4 vzad.

Na posledním obrázku je jedna varianta našeho domácího Deera (specializovaná řada Merkur John Deere)...

Použito:

<http://www.deere.com>

<http://www.retiredtractors.com/Plows/jdpics.html>

Archiv autora.

Věnováno Filipu Gruberovi. Josef Gruber.

Publikováno ve Zpravodaji SPŠ strojnické, Plzeň v listopadu 2008.